

PROFESORUL PETRE GÂRBOVICEANU (1862-1934) O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ ȘCOLII ȘI BISERICII

PROFESSOR PETRE GÂRBOVICEANU (1862-1934). A LIFE DEDICATED TO SCHOOL AND CHURCH.

Pr. Dr. Aurel Florin ȚUSCANU¹

Abstract: *Teacher Petre Gârboviceanu is one of the prominent figures who have carried out a rich activity in organizing the Romanian educational process and making it progress. His activity is similar to that of Spiru Haret and both of them can be regarded as founders and organizers of the modern Romanian education.*

Petre was born on June 27th, 1862, in a priest's family. He studied Theology in Râmnicu Vâlcea and Bucharest, then received a scholarship to Germany, obtaining a PhD in Philosophy. Returning to his home country, he received a job as a teacher at the Normal School in Bucharest, where he later took the role of principal. In the same period, he became the headmaster of the Central Seminary in Bucharest.

He was elected deputy of Mehedinți and took the opportunity to support the universal vote. He also believed in the idea of giving peasants land of their own. Together with Spiru Haret, he founded the popular Albina magazine, which would circulate through villages, in order to promote education, Christian morals, and culture without any political influences.

Petre established the Association of Teaching Staff Members, became a member of the Press Society, a member of the Education Law Committee, a member of the Curriculum Committee, etc.

On January 30th, 1929, after more than forty years of activity, school teacher Gârboviceanu retired. With this occasion, Patriarch Miron Cristea gave praise for his fruitful work, saying among other things "you were not only a school teacher, but of a whole nation." On December 31st, 1934, the bold Petre Gârboviceanu, who dedicated his entire life to the progress of Romanian culture, passed away, leaving behind his legacy and a great example for future generations.

Keywords: *Petre Gârboviceanu, Normal School Bucharest, Central Seminary, Church, Albina magazine.*

Între personalitățile care au desfășurat o rodnică activitate pentru organizarea și dezvoltarea învățământului nostru modern, înainte și după primul război mondial, se remarcă în mod deosebit profesorul Petre Gârboviceanu (1862-1934), prieten și colaborator apropiat al ministrului Instrucțiunii Spiru Haret.

În ziua de 30 ianuarie 1929, cu ocazia pensionării sale de la catedră, la hramul Seminarului Central din București, în prezența patriarhului Miron Cristea, ministrul I.G. Duca, i-a adresat o scrisoare de mulțumire și felicitare din care spicuim: *“Rareori un omagiu a fost mai meritat decât acela pe care colegii și prietenii vor să-l aducă lui Petre Gârboviceanu cu prilejul împlinirii a patruzeci și unu de ani de profesorat, fiindcă rareori, un om a consacrat cu mai multă pricepere, cu mai multă stăruință și cu mai multă modestie, o viață întreagă, propășirii învățământului.*

¹ Arhiepiscopia Romanului și Bacăului.

Articolul a fost publicat și în revista online www.condeiuardelean.ro (noiembrie 2019).

La școala normală a “Societății pentru învățătura poporului român”, Petre Gârboviceanu a îndrumat pe calea muncii și a datoriei nenumărate generații de învățători, care, la rândul lor au dus cuvântul luminii și al cinstei în satele noastre. La Seminarul Central, Petre Gârboviceanu a avut o înrâurire covârșitoare în pregătirea suflotească a preoților noștri și a știut, astfel, să facă dintr-înșii, alături și împreună cu învățătorii, apostolii vremurilor de prefaceri în care se încheagă democrația rurală astăzi. La Casa Bisericii, la Ministerul Instrucțiunii și în Parlament, Gârboviceanu a completat și a lărgit cadrul serviciilor pe care, prin profesorat, le-a adus de-a lungul anilor- Școlii și Bisericii. Cu conștiința împăcată și o legitimă mândrie, el poate privi la roadele străduințelor sale și modestia sa trebuie să admită nevoia, pe care toți cei care l-au apreciat o resimt, de a se folosi de date jubiliare, spre a-i reaminti opera și a-i recunoaște meritele ”².

Cu aceeași ocazie, mitropolitul Moldovei Pimen Georgescu, i-a adresat următoarea scrisoare: ” *Iubite amice, În rândul prietenilor, cari îndemnați de dragostea ce au pentru tine, s-au hotărât să te sărbătorească, când tu părăsești catedra de la Seminarul Central, unde ai muncit cu mult spor, peste patruzeci de ani, Te rog să mă socotești și pe mine. Sufletul tău bun îți aduce aminte de vremurile, când împreună cu neuitații noștri prieteni: Mihalache Popescu, Iancu Cornoiu, Ion Nenițescu și alții, toți tineri, pe atunci întorși de curând în țară, sub povăța foștilor noștri dascăli: Barbu Constantinescu, Silvestru Bălănescu, Ghenadie Enăceanu, ne gândeam și puneam la cale munca ce eram datori, fiecare din noi, să depunem în interesul culturii noastre naționale, mai ales prin Biserică, în folosul poporului de la țară. Căci de acolo toți am plecat și ne unește și acum, ca și atunci, cea mai caldă și cea mai puternică legătură; căci acolo e tăria neamului nostrum și va fi pentru veșnicie (...). În adevăr, e o mare filosofie pentru un om, să știe a munci și a trăi așa, ca la retragerea sa, să fie regretat, iar după moartea sa să fie neuitat.*

Tu ai știut să muncești și să trăiești în așa fel, că vei fi iubit de cei ce te-au cunoscut și te-au priceput. Eu voi ruga pe Dumnezeu să trăiești sănătos încă mulți ani și să-ți slujești țara și Biserica mai departe, căci le-ai iubit într-adevăr, ca un bun român și bun creștin ”³.

Repere biografice.

Petre Gârboviceanu s-a născut la 27 iunie 1862, în comuna Gârbovățul de Jos, județul Mehedinți, ca fiu de preot. Copilăria și-a petrecut-o pe frumoasele meleaguri

² *Omagiu lui Petre Gârboviceanu*, București, 1929, Tipografia Ion C.Văcărescu, p.11. Omagierea profesorului Petre Gârboviceanu a avut loc la Seminarul Central din București, în ziua de 30 ianuarie 1929, atunci când se praznuiau și *Sf.Trei Ierarhi*, patronii spirituali ai acestei școli teologice. După oficierea serviciului religios, într-un cadru solemn s-a continuat ceremonia în sala de festivități, unde a avut loc o serbare omagială prezidată de Patriarhul Miron Cristea.

³ *Ibidem*, p.6. Tot cu acel prilej au ținut discursuri omagiale miniștrii C.Angheliescu, I.G.Duca, Trancu-Iași, R. Franasovici, Alexandrina Cantacuzino, apoi directorul Seminarului Central – P.Partenie, profesori universitari, prieteni ai săi, elevi, asistența fiind numeroasă.

ale satului natal de pe malul Coșuștei, pe care nu le-a uitat niciodată și a purtat cu cinste numele satului său pretutindeni.

Clasele primare le urmează la Turnu Severin, apoi se înscrie la Seminarul teologic din Râmnicu Vâlcea, unde urmează cursul inferior timp de patru ani (1876-1880), absolvindu-l cu calificativul :”*eminent la studii și purtare*”. Cursul superior îl urmează la seminarul Central din București, pe care îl absolvă cu același calificativ. A fost apreciat de profesorii săi, între care Barbu Constantinescu și episcopul Gherasim Safirim, care îl ajută să plece la studii în Germania, la Lipsca, în decembrie 1883.

Neavând posibilități financiare de a termina studiile în străinătate, în anul 1886, ministrul Spiru Haret, îi acordă o bursă lunară de 120 de lei, până la absolvire. Muncind cu râvnă zi și noapte, revine în țară în anul 1887, cu titlul de *doctor în filosofie și licențiat în teologie*. În același an este numit profesor la Seminarul Central din București și profesor de limba română, la Școala Normală a “ *Societății pentru învățătura poporului român*”, unde ulterior va deveni director (1889). Din clipa în care Petre Gârboviceanu a intrat în slujba școlii , ca profesor și director, întreaga sa viață o dedică muncii pentru ridicarea învățământului pe o treaptă superioară. Astfel, el este considerat ctitorul Școlii Normale a “ *Societății pentru învățătura poporului român*”, care funcționa în câteva căsuțe mici, necorespunzătoare, dar cu ajutorul material al ministrului Spiru Haret, construiește un nou local de școală, care în prezent deservește *Facultatea de Teologie “Justinian Patriarhul”* din București.

Se preocupă de înzestrarea acestei școli cu toate noutățile tehnicii timpului său, organizează aici un *muzeu* de științe naturale și lucrări practice, înființează *laboratoare* de fizică și chimie, ba chiar un *cinematograf școlar* și o bogată *bibliotecă*. Devenind neîncăpătoare în timp, directorul școlii va construi în curtea interioară, o clădire specială pentru *bibliotecă*, înzestrându-o cu mobilier deosebit, executat la comandă, apoi donează întreaga sa bibliotecă personală de 5000 volume. Pe frontispiciul bibliotecii stă până astăzi scris: “*Biblioteca Petre Gârboviceanu*”, așa cum s-a hotărât în actul de ctitorie.⁴

Pe atunci, direcția de studii a școlii era separată de conducerea internatului elevilor. Tânărul director, Petre Gârboviceanu, cu o pregătire pedagogică temeinică, a remarcat carențele disciplinare din conduita elevilor și din acest motiv a cerut judicios unirea celor două direcțiuni, a școlii și a internatului, lucru ce I s-a aprobat, devenind astfel unicul director. Astfel, el se identifică cu școala pe care o conduce și desfășoară o activitate rodnică care atrage atenția directorilor din minister și a miniștrilor, al căror colaborator devine. Este numit de către Spiru Haret în Comisia pentru elaborarea

⁴ *Ibidem*, p.21; „...Din inițiativa D-lui Director Petre Gârboviceanu, care a dăruit școlii biblioteca sa de 5000 de volume și cu banii adunați de D-sa în numele Societății și pentru biblioteca Școlii normale, s-a început zidirea localului acestei biblioteci, care s-a terminat în ziua de 10 noiembrie 1932, când am așezat în temeliea lui spre veșnică amintire, acest act de fundație, semnat de întregul Consiliu de Administrație și de întregul corp profesoral. Și pentru ca această frumoasă faptă de cultură și de nobilă dărniciie să fie tuturor pildă, s-a dat acestei biblioteci numele de: BIBLIOTECA PETRE GÂRBOVICEANU”.

programele analitice ale învățământului secundar și normal de băieți și fete; în Comisia pentru aprobarea de cărți didactice, în Comisia pentru elaborarea noilor programe a Școalelor primare, normale și secundare ș.a. În rezolvarea acestor însărcinări, pregătirea profesională, inteligența pătrunzătoare, corectitudinea, spiritual inventiv și dragostea de muncă fac ca numele său să fie cunoscut în cercuri tot mai largi.

Ca director, a știut să-și aleagă profesori capabili și conștiincioși cu care să colaboreze la instruirea și educarea tinerelor vlăstare. Cu elevii, a avut o linie de conduită precisă, de la care nu s-a abătut niciodată. A imprimat o disciplină și un regim sever și simplu precum cel de la sate, acolo de unde veneau elevii săi și unde trebuiau să se întoarcă. Atmosfera școlii era plăcută și îmbietoare la muncă rodnică, directorul fiind un adevărat părinte pentru elevii săi și un exemplu. Suflet bun și generos, ajuta elevii săraci ca și pe frații săi rămași orfani de timpuriu.

Ca profesor, a știut să imprime elevilor săi dragostea de muncă, de adevăr, de cunoașterea istoriei și a tradițiilor poporului nostru și de patrie. În cuvântările ținute la Ateneul roman, unde era membru în Comitetul de conducere și în toate manifestările sale, Petre Gârboviceanu apără și susține cu putere respectul tradiției în cultura națională, unitatea acestei culturi și educația morală. El spunea : “ *Statul nostru nu poate face “tabula rasa” cu trecutul nostru istoric, cu tradiția, cu familia și cu unitatea religioasă...A rupe legătura cu acest trecut, ar însemna cea mai mare nenorocire*”. De aceea... “*trebuie să cunoaștem îndeaproape trecutul și țara noastră, să avem o așa conștiință națională, încât să ne socotim mândri că suntem români*”⁵.

În trecut, școlile normale nu au avut pe lângă ele o școală primară de aplicație unde viitorii învățători să pună în practică cele învățate teoretic. Abia în 1878-1879, Barbu Constantinescu, director al Școlii normale, înființează prima școală de aplicație, atât de necesară pentru pregătirea temeinică a învățătorilor. Din 1892, Petre Gârboviceanu a fost director și la școala primară de aplicație pe care s-a străduit să o facă o instituție model. Rezultatele optime pe care le-a obținut în aceste școli pe care le conducea, au fost însușite de Ministerul Instrucțiunii care a legiferat sistemul practicat la Școala normală din București. Școlile conduse de Petre Gârboviceanu au devenit exemplu de urmat ca : instrucție, educație, gospodărie și activitate practică, constituind o contribuție de seamă în dezvoltarea și perfecționarea învățământului normal. Pentru buna funcționare a învățământului primar, el scrie și manuale⁶.

Școlile “*Societății pentru învățătura poporului român*” s-au întreținut până în primul război mondial din averi proprii, dobândite prin legate, donații și economii și prin conducerea înțeleaptă a directorului Petre Gârboviceanu. După război, prin devalorizarea leului, veniturile s-au micșorat și nu mai reușeau să acopere cheltuielile. Atunci școlile nu mai puteu funcționa prin mijloace proprii, fapt ce îl determină pe Gârboviceanu să intervină pe lângă ministrul Instrucțiunii să achite plățile pe care

⁵ *Omagiu lui Petre Gârboviceanu*, București, 1929, Tipografia Ion C.Văcărescu, p.326-327.

⁶ *Ibidem*, p.239-243. Aceste manuale au fost elaborate în mare parte împreună cu Ioan Gheăță.

Societatea nu le putea acoperi. Datorită perseverenței și personalității sale, el a reușit să obțină ajutorul necesar și școlile și-au continuat în condiții de normalitate activitatea.

După război, când toți românii s-au regăsit uniți în granițele firești ale limbii naționale, Petre Gârboviceanu spunea: “*În România întregită se impune o școală unitară și conform principiilor sale democratice, să nu avem școli privilegiate care să fie accesibile numai unora căci: nici un suflet românesc nu poate admite o deosebire de clasă*”⁷.

Dr. Anghelescu, ministrul Instrucțiunii a scos în evidență contribuția lui Petre Gârboviceanu la dezvoltarea învățământului românesc: “*Munca, activitatea și marile servicii aduse de către acest om al școlii, atât instituțiilor pe care le-a condus, cât și în care a funcționat ca profesor, precum și sprijinul necondiționat, dat din tot sufletul tuturor miniștrilor, care s-au perindat în acești din urmă 30 de ani la Ministerul Instrucțiunii, vor face ca recunoștința tuturor să se manifeste cu deosebire în ziua când Gârboviceanu va părăsi învățământul normal și când întreaga lui activitate va fi examinată în toate amănunțele și în toate direcțiunile ei. Fiind unul din acei cărora Gârboviceanu i-a fost colaborator neprețuit în momentele grele ale prefacerii învățământului nostru și după război, cred de datorie mea a-I exprima aici profunda mea recunoștință pentru concursul ce mi-a dat și sprijinul patriotic ce a pus la îndeplinire reformelor menite să unifice, să transforme și să înalțe cultura românească*”⁸.

În 1902, Petre Gârboviceanu este numit *director al Casei Bisericii* unde funcționează până în anul 1920, desfășurând o frumoasă și rodnică activitate. Casa Bisericii a avut un rol important în organizarea fondului material al Bisericii, construcția de biserici, reconstrucția mănăstirilor, refacerea catedralelor episcopale și mitropolitane, restaurarea monumentelor istorice, popularizarea acestor tezaure ale ortodoxiei românești în “*Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*”, înființat în anul 1908 și la *Muzeul Casei Bisericii* inaugurat în anul 1910⁹.

Preocupat de păstrarea patrimoniului nostru cultural, Petre Gârboviceanu îndeplinește un lucru la care nimeni nu se gândise. La Casa Bisericii înființează un *Muzeu național de icoane și icoane bisericesti*. În acest scop, cutreieră toate regiunile țării, vizitează biserici și mănăstiri, căutând și adunând valori patrimoniale, care mare parte zăceau prin podurile bisericilor, sau prin magazii, în perpetuă degradare, necunoscându-li-se importanța. Aduse la București, studiate și reconsiderate cu dragoste și migală de către specialiști, au fost puse la loc de cinste, admirate și cercetate de oaspeți din țară și străinătate.

Astfel, renumitul bizantinolog Charles Diehl, venind în țara noastră, “*admiră cu uimire această colecție care oglindea arta mare a Bizanțului, filtrată prin sufletul*

⁷ *Ibidem*, p.327.

⁸ *Ibidem*, p.13-18.

⁹ *Ibidem*, p.20.

nostru etnic și reîntorcându-se la Paris, elogiază colecția și pe Petre Gârboviceanu la Academia franceză de pictură și inscripții”, cum va consemna marele pictor român Costin Petrescu, care a pictat minunata frescă a Ateneului Român și care îl elogiază pe Gârboviceanu pentru marea sa realizare¹⁰.

Unul dintre apropiații săi colaboratori la Casa Bisericii, proaspăt licențiat în teologie, Victor Puiu (viitorul mitropolit, Visarion Puiu), consemna în amintirile sale câteva lucruri interesante din această perioadă: *”În acest mediu de viață zbuciumată mi-am dat licența în teologie, pe care mi-a tipărit-o ministrul Instrucțiunii Publice de atunci, Spiru Haret, drept răsplată pentru colaborarea literară ce o dam revistei populare ”Albina”, întemeiată de dânsul. Pe atunci nu erau mașini de scris și de multiplicat, iar copiiști aveam puțini, de aceea conceptele altora și cele proprii trebuiau scrise cu condeiul și aveam uneori de scris câte 60 de adrese mici și mari pe zi...Un an greu pentru bugetul Statului făcuse ca noua instituție a Casei Bisericii să apară în condiții modeste și cu puțini funcționari...Deși mă bucuram de sprijinul și de o apropiată cunoaștere din partea lui Petre Gârboviceanu, purtând corespondența confidențială de serviciu între dânsul și ministrul Haret și dintre acesta și primul ministru Mitiță Sturza, și-mi surâdeau avansuri cu înlesnire în ierarhia funcționarilor, totuși spre asemenea carieră nu năzuiam. Aveam de ales între preoția de mir și monahism...¹¹.*

Profesorul Petre Gârboviceanu s-a remarcat și printr-o serie întreagă de publicații, dintre care amintim câteva mai reprezentative: *Societatea pentru învățătura poporului român din București*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1905; *Societatea pentru învățătura poporului român din București*, ”Carol Gobl”, 1906; *Un fragment din viața școalelor române*, ”Carol Gobl”, 1904; *Câteva cuvinte asupra bisericilor Sf.Nicolae domnesc și Trei Ierarhi – Iași*, ”Carol Gobl”, București, 1906; *Spiru Haret, pentru 20 de ani de la moartea sa*, București, Editura Cartea Românească, 1932; *Episcopi români în Turcia*, București, 1897; *Biserici cu averi proprii*, ”Carol Gobl”, 1910; *Învățământul primar*, București, 1924; *Legea Învățământului secundar*, București, 1928; *Biserici și Mănăstiri*, București, 1932; *Povești alese*, în colaborare cu Gh.Chelaru, Editura Casei Școalelor, București, 1926; *Biserica Ortodoxă și cultele*, ”Carol Gobl”, 1904; *Cultul județului Mehedinți, eroi mehedințeni din secolul XVII*, Editura Văcărești, București, 1931.

De asemeni a făcut și câteva traduceri: *Didactica Magna*, de I.Comenius (sec.XVII), care conține metoda organizatorică și didactică a învățământului; *Cărticica furnicilor*, (metodica formării învățătorilor); *Cărticica racului*, (formarea pedagogică a părinților); prin aceste traduceri autorul crează un adevărat curent cultural și este inițiatorul întemeierii *”Bibliotecii pedagogice a Casei Școalelor”*, care începe cu *Didactica Magna*, prima traducere pedagogică¹².

¹⁰ *Ibidem*, p.57-60.

¹¹ Mitropolit Visarion Puiu, *Însemnări din viața mea*, Editura Doxologia, Iași, 2014, p.53-55.

¹² *Omagiu*, p.101-102.

Petre Gârboviceanu a fost redactor la revista ” *Biserica Ortodoxă Română* ” din 1885, timp de 21 de ani, unde a publicat un interesant studiu: ” *Muzica la popoarele vechi și la creștini* ” (*egipteni, asirieni, evrei și creștini*). Însuflețit de un cald patriotism, el scrie diverse articole cu tematică istorică, diverse probleme de teologie dogmatică, de morală creștină, aspecte didactice ș.a.

Cutreieră țara vizitând biserici și mănăstiri străvechi, de unde adună manuscrise și documente vechi, pe care le studiază și le clasează spre a le dăruii apoi Academiei Române pentru îmbogățirea tezaurului istoric¹³.

Petre Gârboviceanu luptă după Marea Unire de la 1918 pentru reînființarea unor seminarii teologice, la Galați, Huși, Buzău, Curtea de Argeș precum și cel de la Roman. Este numit în Comisia de elaborare a unui program pentru seminarii cu 7 clase. Ca profesor de seminar și deputat în 1897 a combătut vehement în Cameră proiectul de lege prin care seminariștii cu patru clase puteau fi hirotoniți preoți. Datorită lui, proiectul a fost respins și profesorul Gârboviceanu a fost mulțumit pentru izbânda culturii și progresului în Biserică¹⁴.

Tot el, timp de 36 de ani, a adus seminariștii de clasa a VIII-a să facă practică la școala primară de aplicație a Societății, urmărind a face o apropiere sufletească între viitorii preoți și învățători. El considera această conlucrare, nu doar necesară, în luminarea sătenilor, ci o adevărată forță morală a satelor noastre. Unirea și exemplul lor frumos, transformau și ridicau sufletește pe săteni¹⁵. I s-a cerut să alcătuiască și un Regulament pentru construirea bisericilor rurale.

Pentru aceste realizări, în anul 1910 ministrul Spiru Haret îi trimite următoarea scrisoare: „ *Odată cu înființarea Casei Bisericii, dumneavoastră ați fost chemat a o conduce și v-ați îndeplinit această îndatorire de nouă ani. În tot timpul acesta, Casa a trecut prin mari greutăți special unei instituții chemate a-și îndeplini o sarcină foarte grea și foarte însemnată, cu niște mijloace insuficiente și nu totdeauna sigure. Dumneavoastră ați știut să vă îndepliniți însărcinarea în așa mod, încât nu numai Casa Bisericii a devenit sub conducerea Dumneavoastră una din cele mai vaste și bine organizate, din marile noastre administrațiuni, dar a reușit să se impună respectului și iubirii tuturor, prin imensele servicii ce a adus și continuă să le aducă Bisericii și culturii noastre naționale. Ea a deschis căi noi, a îngrijit și a rezolvat problemele grele, de care până la dânsa nimeni nu se preocupa. Pentru aceste mari servicii, țara vă va fi recunoscătoare* ”¹⁶.

¹³ *Ibidem*, p.135.

¹⁴ M.Munteanu- Breasta, ” *Moldova la 1787* ” în *viziunea contelui d Hauterive*, în ” *Revista de Istorie* ”, nr.7, tomul 41, iulie, 1988. Profesorul Gârboviceanu împlinește după aproape doua secole, dezideratul contelui *d Hauterive*, care a fost secretarul domnitorului Alexandru Mavrocordat și care în perioada 1785-1787, a întocmit un memoriu către domnie, în care sublinia necesitatea înființării de școli speciale pentru preoți (seminarii) .

¹⁵ *Ibidem*, p.400

¹⁶ *Ibidem*, p.357

Ministrul Tache Ionescu, apreciind munca depusă în slujba Bisericii, îi oferă lui Petre Gârboviceanu un loc de profesor la Facultatea de Teologie din București. Acesta mulțumește, dar refuză, spunând cu modestie: *”Rămân profesor la Seminar și la Școala normală, două școli speciale pentru poporul nostru rural, căci lor le-am dat sufletul meu”*¹⁷. Dragostea nețârmurită pe care a purtat-o poporului de la sate, se poate vedea și din acțiunile sale, dar și din aceste renunțări la unele poziții și ranguri, după care mulți ar fi alergat.

Profesorul Gârboviceanu a desfășurat o bogată activitate pentru răspândirea culturii în popor, mergând pe aceeași linie trasată de ministrul Spiru Haret. În acest scop, ministrul va folosi toată priceperea și experiența colaboratorului său prețios, Petre Gârboviceanu, pentru a organiza învățământul primar. Fiind nemulțumit de rezultatele Școlii primare, pentru care se făceau multe sacrificii, îl întrebă pe Gârboviceanu care este motivul. Acesta, cu spiritul său clarvăzător, răspunde că programul alcătuit pentru organizarea Școlii primare nu va da rezultatele așteptate decât atunci, când se va îmbrățișa întreaga problemă a culturalizării maselor populare. Trebuie găsite mijloacele prin care să răspândim cultura în masa poporului, paralel cu ceea ce dăm copiilor în școala primară.

Spiru Haret, apreciind valoarea ideii profesorului Gârboviceanu, elaborează planul de activitate prin înființarea de reviste precum : *”Albina”*, *”Societatea Steaua”*, *”Revista generală a învățământului”*, a *”Ligii Deșteptarea”*¹⁸. În primăvara anului 1897, marele ministru Haret, convoacă la dânsul cărturari din toate partidele politice pentru a se consulta în privința apariției revistei.

Se hotărăște înființarea unei reviste cu totul nouă pentru promovarea educației naționale și morale, ferită de orice influență politică. Revista urma să trăiască prin mijloace proprii. Pentru organizarea acestei reviste de popularizare i se încredințează cinstea de conducere și îndrumare profesorului Petre Gârboviceanu. Consfăturile în vederea programului revistei, care trebuia să lumineze și să înalțe moral poporul prin sfaturi și exemple, s-au ținut la locuința lui Petre Gârboviceanu, în *str.Sf. Ecaterina, nr.2*, în prezența lui Spiru Haret.

Atunci, s-a ales și numele revistei *”Albina”*. Primul număr a apărut la 5 octombrie 1897, în 20.000 de exemplare. Revista a fost împărțită pretutindeni de neobositul dascăl Petre Gârboviceanu. Cu toată truda sa, multe exemplare au fost refuzate și la sfârșitul anului 1898, revista avea o datorie de 50.000 lei¹⁹.

La întrunirea Comitetului întristat de situația financiară grea, Spiru Haret pune întrebarea: *”Continuăm publicarea revistei?”* Toți au tăcut. Atunci, C.Pop Tașcă ia cuvântul și propune ipotecarea averii personale pentru susținerea revistei, convins fiind că împreună cu Petre Gârboviceanu, megând la ministere și bănci, vor reuși să capete sprijinul bănesc pentru tipărirea revistei. Gârboviceanu, cu vorba blândă, cu zâmbetul

¹⁷ *Ibidem*, p.400

¹⁸ *Ibidem*, p.61-63.

¹⁹ *Ibidem*, p.111.

pe buze și cu o mare putere de convingere, a reușit să obțină fondurile necesare, iar „Albina” a continuat pe un drum ascendent, luminând viața satelor noastre decenii de-a rândul. În timpul primului război mondial, prin intermediul revistei „Albina”, Petre Gârboviceanu servea interesul românilor din toate provinciile românești, căci ea ajungea și în Ardeal, Bucovina și Basarabia²⁰.

Din anul 1900, Petre Gârboviceanu a colaborat la „Societatea Steaua” care răspândea broșuri, tablouri istorice și religioase pentru cunoașterea trecutului nostru. În anul 1905, apare „Revista generală a învățământului”, care promova cultura profesională a membrilor corpului didactic și la care profesorul Gârboviceanu lucra permanent alături de Spiru Haret. Tot Gârboviceanu înființează „Asociația Uniunea Membrilor Corpului Didactic”, pentru pregătirea opiniei publice în vederea luptei pentru realizarea idealului național de unire a tuturor românilor. În anul 1889, Gârboviceanu a fost numit membru în „Societatea Presei”.

Prin „Liga Deșteptarea”, Spiru Haret și P.Gârboviceanu urmăreau pregătirea poporului pentru legiferarea votului universal și împrumutarea țăranilor, pe care ambii le-au cerut în Parlament, în anul 1895. Cu un curaj izvorât din marea dragoste pentru țărănimea din mijlocul căreia se ridicase și ale cărei interese politice le susținea, Petre Gârboviceanu, tânăr deputat de Mehedinți, în 1885 semnează amendamentul lui V.G.Morțun, prin care se cerea introducerea votului universal.

Gârboviceanu este ales în comitetul delegaților Camerei, pentru a se pronunța asupra legilor pentru învățământul primar, normal, secundar și superior; susținând aici strălucite discursuri care dovedeau vastele sale cunoștințe în problemele didactice, culturale și morale²¹.

În timpul primului război mondial, Petre Gârboviceanu cu familia sa se aflau refugiați la Iași. În vara anului 1917, sub amenințarea spargerii frontului de la Mărășești, guvernul a hotărât evacuarea unei părți din populația Moldovei în Rusia. Colonia de refugiați urma să plece la 8 august 1917 din Iași la Cherson. Pentru susținerea moralului acestora, I.G.Duca i-a încredințat lui Petre Gârboviceanu și cumnatului său, preotului profesor Grigore Popescu Breasta, (cel care a adus de la Târgoviște la Iași, relicva sfântă a neamului românesc- capul lui Mihai Viteazul), cutia ce păstra relicva și aceștia au plecat în refugiu la Cherson. Cutia a fost ascunsă sub masa altarului bisericii în care a oficiat pr. Popescu pe toată perioada șederii românilor aici, adică până pe 3 aprilie 1918.

Revenind în țară, cei doi patrioți, au înmănat mitropolitului Pimen al Moldovei capul voievodului, care s-a păstrat până în august 1920 în altarul catedralei mitropolitane din Iași²².

Ca patriot devotat, Petre Gârboviceanu a avut o activitate binefăcătoare în perioada războiului pentru ajutorarea materială și susținerea morală a refugiaților din

²⁰ *Ibidem*, p.111- 115.

²¹ *Ibidem*, p.320-321.

²² *Magazin Istoric*, martie, 1977, p. 31.

Ardeal și Bucovina, care veneau atât la București, la Casa Bisericii, cât și în Moldova, în perioada ocupației din Muntenia. A iubit și a apreciat pe scriitorii Ardealului și Bucovinei, încurajându-i în lupta lor națională și ajutându-i când avea posibilitatea. Astfel, publică și popularizează opera valoroasă a profesorului Ioan Lupaș, dedicată mitropolitului Andrei Șaguna, tipărind-o la Casa Bisericii.

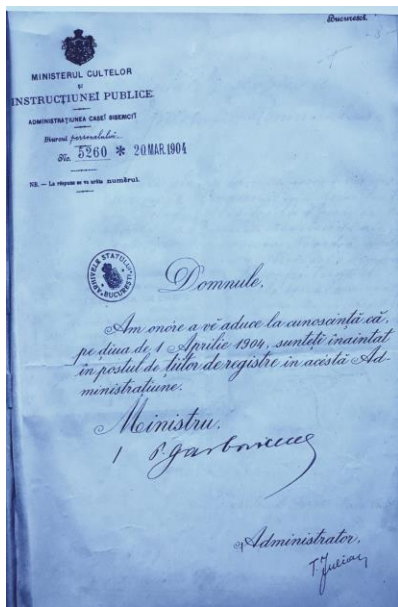
Ministrul Alexandru Lepădatu, colaborând cu Petre Gârboviceanu, a putut să-i cunoască alesele sale calități și bogata activitate, ca să-i scrie cu prilejul omagierii sale următoarele: *”Puțini bărbați mi-a fost dat să cunosc, care, în funcțiunile și însărcinările ce au avut să îndeplinească, să se fi consacrat, cu atâta conștiință și devotament, lucrării de propășire culturală și națională a patriei și a neamului ca dânsul. Ca profesor și director de școală, ca publicist și conferențiar, ca parlamentar și înalt funcționar de stat, ca om de acțiuni culturale și sociale, în toate aceste multiple și variate domenii ale activității sale, D-l.Petre Gârboviceanu a fost și a rămas: conducător eminent și autoritar, muncitor priceput și modest, suflet energic și animator, spirit ordonat și judicios, iar în viața publică ”român” luminat și devotat, democrat sincer și onest, militant statornic și credincios, cu inimă caldă și bună pentru toți cei mici și nevoiași, pentru toți cei de un sânge și de o lege”*²³.

Omagierea profesorului Petre Gârboviceanu a avut loc la Seminarul Central din București, în ziua de 30 ianuarie 1929, atunci când se praznuiau și Sf.Trei Ierarhi, patronii spirituali ai acestei școli teologice. După oficierea serviciului religios, într-un cadru solemn s-a continuat ceremonia în sala de festivități, unde a avut loc o serbare omagială prezidată de Patriarhul Miron Cristea.

Cu acest prilej, acesta a rostit cuvinte de prețuire pentru munca fructuoasă a profesorului Gârboviceanu, *” nu ai fost numai dascăl al unei școli, ci al unui neam întreg”*. În continuare, patriarhul Miron subliniază cât de grea este misiunea unui dascăl: *”Dascălul rupe fâșii din sufletul său și prin farmecul glasului, le trece sufletului elevilor; sufletul tinerilor e astfel însuși sufletul dascălilor lor”*. Citează pe Eminescu, care spune despre dascăl: *”Tu te mistui luminând”*. Cere tinerilor elevi teologi: *”să păstreze recunoștință D-lui profesor Gârboviceanu, care continuă să-i ocrotească și să-i urmeze exemplul”*. Vorbind despre Biserică spune: *”Slova Bisericii noastre a fost aceeași pe tot pământul românesc. Nici un neam de pe lume n-a avut ca neamul nostru această virtute a unității limbii. Dar, să nu uităm că Biserica a avut vrednicia aceasta de a ține firul acestei unități. Domnul Gârboviceanu, conducătorul Casei Bisericii, a ținut în chip discret și permanent legătura Bisericii de aici cu Biserica de dincolo, pe care o ajuta. Eu m-am bucurat de simpatia Domniei Sale de când eram la Caransebeș (episcop). Îi mulțumesc pentru sufletul său creator și pentru câte a lucrat mai ales pe terenul Bisericii”*²⁴.

²³ Omagiu, p.331-336.

²⁴ Ibidem, p.382-383.

Sursa: BAR-Colecția de stampe

În încheiere patriarhul României i-a urât sărbătoritului să-și pună și pe viitor înaltele sale însușiri în serviciul culturii naționale. Tot cu acel prilej, au ținut discursuri omagiale miniștrii, C. Anghelescu, I.G. Duca, Trancu-Iași, R. Franasovici, Alexandrina Cantacuzino, apoi directorul Seminarului Central – P. Partenie, profesori universitari, prieteni ai săi, elevi, asistența fiind numeroasă²⁵.

În final, profesorul Gârboviceanu a mulțumit tuturor pentru frumoasele cuvinte ce i le-au adresat și a făgăduit celor de față, că va rămâne în slujba Școlii și a Bisericii pentru tot restul vieții sale²⁶.

Din păcate, nu a mai trecut mult timp și la 31 decembrie 1934, marele pedagog și om de cultură, Petre Gârboviceanu, cel ce și-a consacrat întreaga viață progresului culturii profane și religioase românești, s-a stins din viață, la vârsta de 72 de ani, lăsând în urma sa o dâră de lumină și un exemplu mareț pentru generațiile viitoare.

BIBLIOGRAFIE

- „Magazin Istoric”, martie, 1977.
Omagiu lui Petre Gârboviceanu, Tipografia Ion C. Văcărescu, București, 1929.
 M. Munteanu-Breasta, *Moldova la 1787 în viziunea contelui d Hauterive*, în „Revista de Istorie”, nr.7, tomul 41, iulie, 1988.
 Visarion Puiu, *Însemnări din viața mea*, Editura Doxologia, Iași, 2014.

²⁵ *Ibidem*, p.410-415.

²⁶ *Ibidem*, p.416.